

УДК 821.162.1-32Шул7Пан.09

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-214.2-4>

ІДЕЙНО-СЮЖЕТНІ ФУНКЦІЇ ОПОВІДАННЯ «ПАН КАРОЛЬ» У КНИЗІ «КОРИЦЕВІ КРАМНИЦІ» Б. ШУЛЬЦА

CONCEPTUAL AND PLOT FUNCTIONS OF «MR. CHARLES» STORY IN *THE CINNAMON SHOPS* BOOK BY BRUNO SCHULZ

Краснящих А. П.,

orcid.org/0000-0001-7740-0692

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Унікальність ідіостилу і художньої картини світу Б. Шульца спрямовує дослідників книги «Корицеві крамниці» до вивчення її поетики загалом, і в цих параметрах вона вже докладно описана і схарактеризована зарубіжним і вітчизняним шульцознавством. Водночас окремі оповідання книги «Корицеві крамниці» дуже рідко стають самостійним предметом вивчення наукових розвідок, проте стилістична, ідейна і навіть неявна сюжетна цілісність книги не позбавляє її складові самостійної цінності. Серед оповідань «Корицевих крамниць» «Пан Кароль» рідше за всіх потрапляє у фокус уваги науковців: він ледве не найменший у книзі, у ньому не діють її головні герої книги, і фабульно він теж наче не пов'язаний із рештою оповідань. Метою дослідження є виявлення ідейно-сюжетного контексту в книзі «Корицеві крамниці» для оповідання «Пан Кароль» й визначення місця і ролі сюжету цього оповідання в загальній картині світу твору. Невеличке оповідання «Пан Кароль», яке розташовано у середині книги, фіналізує її першу частину, відсилаючи до перших оповідань «Корицевих крамниць» і показуючи на історії відторгнення пана Кароля його домівкою та відчуження його самого від себе альтернативу історії головного героя книги батька Якуба, якого в його деміургічних експериментах постійно повертає до реальності служниця Аделя, котра може сприйматися, як вказує Б. Шульц у синописі до книги, «архіворогом» батька. Якщо в оповіданнях про батька Аделя завжди присутня, і немає можливості уявити хід подій без неї, то «Пан Кароль» надає таку можливість: дім героя позбавлений Аделі й жіночої присутності взагалі. У цих обставинах усі предмети домашнього вжитку виганяють пана Кароля, і його архіворогом виявляється він сам.

Ключові слова: антагонізм чоловічого і жіночого, Бруно Шульц, відчуження, деміург, ідейно-сюжетний контекст, «Пан Кароль», художня картина світу.

The uniqueness of Bruno Schulz's idiostyle and artistic picture of his world directs researchers of his book *The Cinnamon Shops* to the study of its poetics in general, and in these parameters, it has already been described in detail and characterized by foreign and Ukrainian Schulz studies. At the same time, individual stories from *The Cinnamon Shops* very rarely become an independent subject for scholarly research. However, the stylistic, conceptual and even implicit plot integrity of the book does not deprive its components of independent value. Among the stories of *The Cinnamon Shops*, «Mr. Charles» (Pol. «Pan Karol») is the least frequently studied by scholars. It is almost the smallest story in the collection, the main characters of the book do not act in it, and in terms of plot it is also seemingly unrelated to the rest of the stories. The aim of our study is to identify the conceptual and plot context for the story «Mr. Charles» in *The Cinnamon Shops* and to determine the place and role of the plot of this story in the overall fictional world of the collection of stories. The short story «Mr. Charles», which is located in the middle of the book, finalizes its first part, referring to the first stories of *The Cinnamon Shops* and showing in the story of Mr. Charles's rejection by his home and his alienation from himself an alternative to the story of the book's protagonist, father Jakub. The father in his demiurgic experiments is constantly brought back to reality by his maid Adela, who can be perceived, as B. Schulz points out in the synopsis of the book, the «archenemy» of the father. If in the stories about the father Adela is always present, and there is no way to imagine the course of events without her, then «Mr. Charles» provides such an opportunity: the protagonist's house is deprived of Adela and the female presence in general. In these circumstances, all household items expel Mr. Charles, and he himself turns out to be his archenemy.

Key words: alienation, antagonism of the male and female, artistic world picture, Bruno Schulz, conceptional and plot context, demiurge, «Mr. Charles».

Постановка проблеми. Унікальність ідіостилію і художньої картини світу Б. Шульца спрямовує дослідників книги «Корицеві крамниці» до вивчення її поетики загалом, і в цих параметрах вона вже докладно описана і схарактеризована зарубіжним і вітчизняним шульцознавством. Серед останніх найбільш ґрунтовних робіт достатньо назвати лише опубліковану в цьому, 2025-му році монографію Н. Маторіної «Проза Бруно Шульца. Антропологія. Поетика. Наратологія» [1], яка є дисертацією на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук. Водночас окремі оповідання книги «Корицеві крамниці» дуже рідко стають самостійним предметом вивчення наукових розвідок, як наприклад, у статті «Від міських лабіринтів до закамарків підсвідомості (“Вулиця Крокодилів” Бруно Шульца)» А. Малиновського [2]. Проте стилістична, ідейна і навіть неявна сюжетна цілісність книги не позбавляє її складові самостійної цінності, ба більше, деякі дослідники вбачають у «маніфестації права фрагментів» (Н. Колошук [3]) жанровий принцип «Корицевих крамниць».

Серед оповідань «Корицевих крамниць» «Пан Кароль» рідше за всіх потрапляє у фокус уваги науковців: він ледве не найменший у книзі, у ньому не діють її головні герої книги, і фабульно він теж наче не пов'язаний із рештою оповідань. Тому вважаємо, почате нашою попередньою розвідкою («Міфологічний підтекст оповідання “Серпень” Б. Шульца» [4]) з'ясування сюжетної ролі в книзі окремих оповідань варто продовжити саме ним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. О. Харлан дивиться на фабулу «Пана Кароля» крізь ідейний зміст попередніх у книзі оповідань «Трактат про манекени»: «Унаочненням змісту “Трактату про манекени” у польського автора є зображені у творах люди-манекени. Одним із таких є образ людини-ляльки в оповіданні “Пан Кароль”. Головним персонажем цієї, розгорнутої в ньому, міні-історії є дядько героя-натора, Кароль, показаний не як жива людська істота, а як позбавлена людських рис лялька. За всіма рисами він набагато ближчий до ляльки, ніж до людини <...>» [5, с. 147]. Н. Колошук, навпаки, бачить «Пана Кароля» в ряду оповідань, які йдуть у книзі одразу за «Трактатом про манекени»: «Наступні три складові – “Німрод”, “Пан” та “Кароль” – за сюжетно-композиційною структурою читаються як ліричні новели, котрі доповнюють окремими штрихами картину дитинства героя-оповідача, проте поодинокі можуть сприйматися як завершені й самостійні (показово, що Т. Возняк обрав для свого перекладу саме такі цілісні / сюжетно завершені частини)» [3, с. 441]. Н. Маторіна теж пов'язує «Пана Кароля» із сусіднім в книзі оповіданням «Пан»: «Іншими прикладами понівеченої маскулінної зовнішності є такі персонажі, як дядько Кароль з оповідання “Пан Кароль”, волоцюга-п'яниця з оповідки “Пан”. <...> Створюється враження, що Кароль ставиться до свого тіла відчужено, навіть відчуває до нього відразу» [1, с. 266], – і ще декілька разів цитує його при аналізі оповідань з оніричним простором.

Метою дослідження є виявлення ідейно-сюжетного контексту в книзі «Корицеві крамниці» для оповідання «Пан Кароль» й визначення місця і ролі сюжету цього оповідання в загальній картині світу твору.

Виклад основного матеріалу. В «Корицевих крамницях» оповідання розподілені між двома головними героями: хлопчиком-оповідачем, який сприймає звичайний світ як дивний, чарівний, і його батьком Якубом, який своїми прожеками та експериментами робить звичайний світ надзвичайним і дивовижним. Третім головним героєм «Корицевих крамниць» є служниця Аделя, яка постійно заважає батькові довести свої експерименти до завершення і слідує за порядком у домі. В різних оповіданнях книги Аделя порівнюється з Помоною [6, с. 3], римською богинею деревних плодів і достатку, із супутницею ще одного бога рослинності – давньогрецького Діоніса – Менадою [6, с. 45], коли ошаліло бореться з безладом, який накоїв своїми експериментами батько, але в міфологічному плані Аделя більш за все нагадує

давньогрецьку богиню вогнища і домашнього господарства Гестію. В сюжетиті «Корицевих крамниць» Аделя завжди пов'язана з домашнім господарством і згадується чи діє у всіх оповіданнях книги, крім трьох: «Пан», де не йдеться про дід, «Пан Кароль» і «Вулиця Крокодилів». У «Пані» події відбуваються на території дикої природи – в занедбаному, здичавілому кутку саду, і там хлопчику-оповідачу у вигляді кошлатого волоцюги з'являється інший супутник Діоніса – бог родючості й дикої природи Пан. «Зустріч з волоцюгою-Паном відбувається за часто повторюваним у Шульца сценарієм: спочатку наростаюча напруга, таємничість, властива контактам з Природою в її неофіційних, прихованих від людського ока завулках, потім раптом розряд емоцій, коли загадка химерних гримас на обличчі бродяги, схованого в кущах, отримує тривіальне, “людське” пояснення» [7, с. 262].

У «Вулиці Крокодилів» дія теж відбувається не в домі, а в місті. У цьому оповіданні головні герої наче з'єднуються в загальне «ми», котре мандрує околицею вулиці Крокодилів – «торгово-промисловим районом» [6, с. 131] з «атмосферою дивовижної нікчемності» [6, с. 145], «духом зіпсутості» [6, с. 148] й «банальної вульгарності» [6, с. 150], де «Сірій безликий натовп <...> перебуває у стані «<...> хибного, монотонного, безцільного блукання – оспалого хоро-воду маріонеток» [6, с. 145], і блукаючи, проходить «<...> повз вітрини крамниць, – брудні сірі чотирикутники з дешевим крамом, великими восковими манекенами й перукарськими ляльками» [6, с. 147]. Мешканці вулиці Крокодилів і є ті самі манекени, які недбалий до природи й її законів сучасний несправжній деміург робить з матерії у батьківському «трактаті про манекени» – ідейної квінтесенції всього твору, – котрому відведено чотири оповідання у книзі. Недаремно про юрбу «Вулиці Крокодилів» говориться «дешевий людський матеріал» [6, с. 151]. «Вулиця Крокодилів» починається зі згадування батька: «У нижній шухляді свого широкого бюрка батько тримав давню і гарну саму нашого міста. <...> – панораму з пташиного лету» [6, с. 130], на якій «<...> околиця вулиці Крокодилів залишалася білою пусткою <...>» [6, с. 131] – у батьківському ідеальному світі її немає. З'єднане «ми» героїв спочатку начебто ширяє над містом, а потім приземляється на вулицю Крокодилів і мандрує нею, опис надається у стилі туристичного путівника: «Скористаймося цією миттю не уваги, щоб уникнути непередбачених наслідків нашого невинного візиту і вийти на вулицю. Ніхто нас не затримає. Коридорами книжок, між довгими рядами журналів і друкованих видань ми виходимо з крамниці й опиняємося в тому місці Крокодилової вулиці, де з високої точки широкий її тракт видно майже до найвіддаленіших незавершених будов залізничного вокзалу» [6, с. 141].

У «Пані Каролі» немає оповідачевих ані «я», ані «ми». Один раз, у першій фразі виникає пояснювальне «мій»: «В полудень у суботу мій дядько Кароль, солом'яний удівець, вирушав пішки до дружини й дітей, що відпочивали на дачі, – у годині ходи від міста» [6, с. 102], – а надалі оповідатиметься наратором-всесвідою, якій сам у фабулі не діє, як немає в ній нікого з інших головних героїв. І це різко відрізняє оповідання «Пан Кароль» від решти оповідань книги. Йому ніби й потрібно бути таким – відмінним і тим привертати до себе особливу увагу; незважаючи на свій невеликий обсяг – декілька сторінок, – він містить важливе, додаткове до основного сюжету. В основному сюжеті книги, як визначає сам Б. Шульц у синописі, написаному для італійського видавця, «У центрі подій ми бачимо “батька”, загадкову постать, <...> який <...> безперервно атакує і силує істоту речі за допомогою найризикованіших експериментів. <...> його архіворог, Аделя, покоївка у тому домі <...>» [8, с. 286]. Їхня ворожнеча – це ворожнеча чоловічого і жіночого, де чоловіче – деміургічне, а жіноче – природне. Крім Аделі, в «Корицевих крамницях» багато жіночих персонажів: мати, навіжена Тлуя, стара нерозумна Мариська, тітка Агата, її донька Луція, швачки Польда і Пауліна, тітка Перазія, безіменні жителя вулиці Крокодилів, – але вони другорядні та виникають у книзі принагідно. Аделя для сюжету є константною.

Жіноче в «Корицевих крамницях» живе своїм природним, інколи стихійним і буйним життям, якому не потрібна чоловіча деміургія. Тому і втрачання чоловічої деміургії у свої

повсякденні справи жіноче життя відторгає. Так робить Аделя зі всіма батьківськими експериментами: виганяє птахів з дому, коли він там влаштовує «пташину державу» (в оповіданні «Птахи»), перериває його лекцію про манекени кожен раз, коли він заважає нею працювати швачкам Польді та Пауліні (оповідання «Манекени» і тричастинний «Трактат про манекени»). А на питання, чи може жіночий світ зовсім обійтись без чоловічого, надає відповідь вже перше оповідання книги – «Серпень», яке ми розібрали в попередній статті [4] і в якому батька відсутній: уїхав на води, а жіночий світ живе без нього сам по собі. Навіть у кризовий момент, під час катастрофи, стихійного лиха, жіночий світ може обійтись без чоловічого – як в оповіданні «Буря», де Аделя самотужки – і легко – справляється із вторгненням бурі у вигляді тітки Перазії до їхнього будинку, без якоїсь допомоги присутніх чоловіків. Водночас і жіноче заважає чоловікам проявляти себе, зокрема свою деміргічність. Здається, якщо б не Аделя, батько міг перетворити світ на кращий, такий, в якому він буде богом, зрівняється з ним у деміургії – його грізна суперечка з богом показана на початку книги, у другому оповіданні («Мана»). Але батько вдома завжди оточений жінками, оскільки дім – це їхня територія, вони, принаймні Аделя, богині домашнього господарства, Гестії.

Тому питання, а що би було, якщо жінки покинули би дім батька і залишили його на самоті, чи вдалось би йому проявити себе як деміурга у всій повноті, залишається протягом першої половини книги відкритим – поки на початку другої половини оповідання «Пан Кароль» не надається на нього вичерпна відповідь. Так само, як у «Серпні» батько залишає свою родину влітку і відбуває на курорт, родина пана Кароля влітку залишає його на самоті та від'їжджає влітку на дачу. В оповіданні «Пан Кароль» докладно, в деталях описані взаємини чоловіка із середовищем і самим собою, коли воно і він позбавлені Гестії, й перше, що привертає увагу, – він не може перебувати вдома, самотність для нього не благо, можливість віддатися деміургії чи справам, а покарання. В оповіданні є вказівка, за що саме це покарання: «В організмі (пана Кароля – А. К.), <...> змученому статевими надуживаннями <...>» [6, с. 104].

«Пан Кароль повертався додому пізньої ночі, принижений і спустошений нічними гулянками <...>» [6, с. 102], потім спить «до пізнього передполудня» [6, с. 103], після пробудження «Позіхання замало його, як конвульсії, наче хотіло вивернути його навиворіт» [6, с. 103], «Потім довго лежав нерухомо з опуклими і вологими скляними очима кольору води» [6, с. 104], далі «<...> він видіставався з постелі й деякий час залишався сидіти на ліжку, несвідомо кречучи» [6, с. 104] і «<...> так сидів у бездумному вегетативному остовпінні <...>» [6, с. 104]. Після того, як нарешті встає, пан Кароль «<...> довго й ретельно займався туалетом, не кваплячись і роблячи паузи між окремими маніпуляціями» [6, с. 105]. І уходить із дому до пізньої ночі.

Дім до нього не просто чужий, а й ворожий, і відторгає його: «Порожнє й занедбане житло не визнавало його, меблі і стіни мовчазно й критично стежити за ним. Ступаючи в їхню тишу, він почувався чужинцем <...>. Висуваючи власні шухляди, він почувався злодієм і мимоволі ходив навшипиньки <...>», «<...> серед меблів, які з відсутньою мовчазною мірою терпіли його <...>» [6, с. 105–106]. Уві сні він бореться з постіллю, котра занадто велика для нього – як океан, він у ній тоне: «Навпомацки в темряві він падав поміж білими горами, пасмами і завалами холодного пір'я і спав так у невідомому напрямі, навпаки, долілиць, вбитий тім'ям в пухнастий м'якуш постелі <...>. Уві сні він боровся з постіллю, як плавець з водою, давив її й місив тілом, як величезну діжу тіста, в яку провалювався, і прокидався удосвіта задиханий, змокрілий, викинутий на берег стосу постілі, яку не здолав у тяжкій нічній борні. Напіввикинутий з глибин сну, деякий час він висів непритомний край ночі, важко дихаючи, а постіль навкруг росла, спухала й кисла та знову зарощувала його валом важкого білуватого тіста» [6, с. 102–103]. Те, що постіль порівнюється з тістом – одним з основних матеріалів жіночого домогосподарства, – і те, що тісто його душить та зарощує, має продемонструвати, наскільки пан Кароль без жінок безпорадний у господарстві, й з іншого боку, велику ворожість до нього господарства, яке з його вини залишилося без жіночої руки й занедбане. Занехаяність домівки

пана Якуба підкреслено в тексті: «Після від'їзду дружини квартира стояла неприбраною, ліжко ніколи не застелялося» [6, с. 102].

Прибиранню, наведенню ладу в домі надається в першій частині книги величезного значення. Батько Якуб, так само, як і дядька Кароль, неспроможний до прибирання, тому і не може обійтися без Аделі: «<...> він дуже шанував і поважав Аделю. Прибирання в кімнаті було для нього великою й важливою церемонією, і він не проминав нагоди бути свідком, із сумішшю страху й трепетної насолоди спостерігаючи за діями Аделі. Батько надавав їм глибокого символічного значення. Йому несла було бачити, як дівчина молодими і сильними рухами совала довгою щіткою по підлозі» [6, с. 37–39] – оповідання «Птахи». В оповіданні «Таргани» Аделю вказано хазяйкою обстановки батькового дому: «Меблі були вкриті чохлами; усі предмети домашнього вжитку підкорялися залізній дисципліні, яку впровадила Аделя» [6, с. 152]. У передостанньому оповіданні книги – «Буря» – те, що в домах міста «Занадто довго <...> не прибиралося на горищах і в кімнатках <...>» [6, с. 157], викликає «страшенну бурю», яка потім «<...> шаліла три дні і три ночі...» [6, с. 158]. А в попередньому до «Птахів» оповіданні «Мана» причиною мани, яка найшла на батька, є те, що «<...> наше помешкання занедбувалося через безладність матері, яка засиджувалася в магазині, й недбальство струнконової Аделі, за якою ніхто не дивився, а вона тим часом бавила цілі дні, займаючись своїм туалетом перед свічадами <...>» [6, с. 23], внаслідок чого «По кутках нерухомі великі чорні таргани, непомірно збільшені власною тінню <...>» [6, с. 26], і саме це зводить батьку з розуму, бо «чорна юрма» «тарганячого роду» [8, с. 287], як акцентує Б. Шульц у синопсисі до «Корицевих крамниць», викликає в батька «роз'їдаючу його ненависть» [8, с. 287]. Юрма – екзистенційний антагоніст деміурга, про це йдеться і в батьківському «трактаті про манекени», і фабула всієї книги завершується тим (в останньому оповіданні «Ніч Великого Сезону»), що юрба штурмує і захоплює його крамницю, тому «чорна юрма» тарганів для батька – вторгненням зла на його, батькову, територію. У «Пані Каролі» тарганів немає, замість них є мухи: «У кімнаті панувала настояща стума з осадом багатьох днів самотності й тиші. Лише вікно кипіло від мух, що зранку купчились роєм <...>» [6, с. 103] – і через абзац, щоб дати зрозуміти, що згадування мух не просто описове, знову: «Тим часом день за шторами гучав дедалі промінніше деренчанням мух, що очманіли від сонця» [6, с. 103]. Пан Кароль ставиться до мух байдуже. На відміну від батька Якуба, який шаленіє від вторгненням тарганів, пан Кароль на вторгнення мух ніяк не реагує, оскільки не сприймає свій дім як свою територію, яка підвладна йому і відбиває його особистість. Так само не реагує на мух і навіжена Тлуя в оповіданні «Серпень»: «Минають жаркі й нудні години, упродовж яких Тлуя упівголоса белькоче, дрімає <...>. Мухи густо роються довкола нерухомої постаті» [6, с. 12]. І взагалі, те, як пан Кароль годинами сидить на ліжку «у бездумному вегетативному остовпінні», нагадує Тлюю, яка теж «<...> сидить навпочіпки на жовтій постелі <...>» [6, с. 12] – і це вагоме нагадування, оскільки образ навіженої Тлуї дуже барвистий, такий, що запам'ятається, і паралель до нього має налаштовувати на те, що пан Кароль також спустошений, однак якщо Тлуя втратила розум, пан Кароль втратив себе і душу. Саме так можна зрозуміти його, як каже Н. Маторіна, відчуженість до свого тіла [1, с. 266]: пану Каролі немає чим його сприймати, і воно наче безгосподарне, як і домівка: «Одне око його при цьому злегка скеровувалося назовні, ніби йшло в інший вимір. <...> він помічав на килимі власні ступні <...>» [6, с. 105].

Проте Тлуя, на відміну від пана Кароля, не відчужена від середовища, вона гармонійна до нього, є одне ціле з ним: «Волає спалений сонцем чортополох, лопухи спухають і чваняться безсоромним м'ясом, будяки слиняться лискусю отрутою, а захрипла від воання навіжена у диких конвульсіях та з затятою запальністю б'є м'ясистим лоном об бузину <...>» [6, с. 12–13], – тому має власний голос: «<...> з набряклої злістю шиї, з почервонілого та темного від гніву обличчя <...> видістається звірячий поклик, хрипкий зойк <...>» [6, с. 12]. Тоді як пан Кароль настільки відчужений від довкілля, що «<...> ходив навшпиньки, боячись збудити

гучну надмірну луну, яка дражливо чекала на якийсь привід, щоб вибухнути» [6, с. 106], і коли «<...> постав готовий із капелюхом у руці до виходу, раптом знітився, бо в останню хвилину не міг знайти слова, які припинили б вороже мовчання <...>» [6, с. 106].

Дім, всі предмети побуту, лад і гармонія яких тримається на жіночому дбанні, без нього виганяють пана Кароля, навіть свічадо, як йому здається, «<...> єдина жива й обізнана істота у порожньому помешканню <...>» [6, с. 105], що прихильна до нього і комунікує з ним: «<...> кружечок тихого чутного дзеркальця, яке чекало на нього <...>» [6, с. 105], – у останніх рядках оповідання позбувається його: «<...> й упокорено поволі йшов до дверей з похилою головою... тоді як в протилежний бік... у глиб свічада... неквапно віддалявся хтось, назавжди повернутий спиною... через порожню амфіладу неіснуючих кімнат» [6, с. 106]. І там має загубитися, як наприкінці оповідання «Мана» захворілий на «дивацькі химерії» [6, с. 34] батько Якуб, який теж «<...> на багато днів пропадав, десь чаївся по закутках квартири, і його неможливо було знайти» [6, с. 34], тому що подібно пану Каролі втратив зв'язки із середовищем: «Ми просто скинули його з рахунку, бо надто віддалився він від людей і реальності» [6, с. 35], – і являє собою тілесну оболонку: «Лише того й залишилося з нього, що дещиця тілесної оболонки і жменя безглузвих дивацтв, та й це могло зникнути першого-ліпшого дня так само непомітно, як сіра купка сміття, яка зібралася в кутку і яку Аделя щодня виносила на смітник» [6, с. 35]. Ці слова повністю застосовні й до пана Кароля, який протягом оповідання показаний «дещицею тілесної оболонки» і «жменя безглузвих дивацтв» якого – це його «нічні гулянки» і «статеві надуживання», проте Аделі, яка має прибрати сміття та повернути героя оповідання до реальності, в «Пані Каролі» немає, і ця красномовна відсутність Аделі показує, що б стало з батьком Якубом без неї.

Висновки. Невеличке оповідання «Пан Кароль», яке розташовано у середині книги, фіналізує її першу частину, відсилаючи до перших оповідань «Корицевих крамниць» і показуючи на історії відторгнення пана Кароля його домівкою та відчуження його самого від себе альтернативу історії головного героя книги батька Якуба, якого в його деміургічних експериментах постійно повертає до реальності служниця Аделя, котра може сприйматися, як вказує Б. Шульц у синописі до книги, «архіворогом» батька. Якщо в оповіданнях про батька Аделя завжди присутня, і немає можливості уявити хід подій без неї, то «Пан Кароль» надає таку можливість: дім героя позбавлений Аделі й жіночої присутності взагалі. У цих обставинах усі предмети домашнього вжитку виганяють пана Кароля, і його архіворогом виявляється він сам. Перспективою подальших розвідок у цьому напрямку може бути з'ясування ідейно-сюжетних функцій у книзі «Корицеві крамниці» малодослідженого оповідання «Німрод».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Маторіна Н. Проза Бруно Шульца. Антропологія. Поетика. Наратологія: монографія. Київ : Талком, 2025. 538 с.
2. Малиновський А. Від міських лабіринтів до закамарків підсвідомості («Вулиця Крокодилів» Бруно Шульца). *Київські полоністичні студії*. 2023. Т. 39. С. 233–251.
3. Колошук Н. Проблеми жанрової цілісності у прозі Бруно Шульца. *Бруно Шульц як філософ і теоретик літератури*: матеріали V Міжнародного Фестивалю Бруно Шульца в Дрогобичі / ред. В. Меньок; Полоністичний науково-інформаційний центр ім. Ігоря Менька ДДПУ ім. І. Франка. Дрогобич : Коло, 2014. С. 433–450.
4. Краснящих А. Міфологічний підтекст оповідання «Серпень» Б. Шульца. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2025. № 213. С. 278–283. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-213-39>.
5. Харлан О. Д. Катастрофізм як сюжетотвірна основа прози Валер'яна Підмогильного і Бруно Шульца. *Таїни художнього тексту (до проблем поетики тексту)*: зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2011. Вип. 12. С. 139–151.

6. Шульц Б. Корицеві крамниці / пер. з польськ. Л. Герасимчука. Харків : Фоліо, 2022. 189 с.
7. Шульцівський словник / за ред. В. Болецького, Є. Яжембського, С. Росека; пер. з польськ. А. Павлишина. Київ : Дух і Літера, 2022. 504 с.
8. Шульц Б. Книга листів. Уклав і підготував до друку Єжи Фіцовський / пер. з польськ. А. Павлишина. Київ : Дух і Літера, 2012. 360 с.

Дата надходження статті: 28.07.2025

Дата прийняття статті: 25.08.2025

Опубліковано: 16.10.2025